

ст. 360 КПК мова іде про усні консультації, то в ст. 71 КПК про це не згадується. Під час судового розгляду запитання сторін і відповіді на них спеціаліста знаходять відображення в журналі або в матеріальних носіях повного фіксування судового засідання технічними засобами. Про форму отримання консультації на досудовому розслідуванні КПК не згадує. Якщо консультація надається під час проведення слідчої дії (участь психолога у допиті неповнолітнього), це має знаходити відображення в протоколі. Якщо консультація надається на письмовий запит слідчого, вона має бути в письмовій формі в матеріалах провадження.

Розглядаючи питання про консультації, не можна залишити поза увагою питання про їх співвідношення з «письмовими роз'ясненнями спеціаліста» (ст. 360 КПК України). На жаль, ні сам законодавець ні автори коментаря КПК України не показують їх відмінність [4, с. 206-209, 747-748]. В тлумачному словнику консультацію розглядають як пораду спеціаліста з будь-якого питання, а роз'яснення - це те, що вносить ясність, сприяє розумінню чого-небудь [5, с. 450, 1085]. У будь-якому випадку, це діяльність особи, що володіє спеціальними знаннями по відповіді на запитання, які неможливо з'ясувати в інший спосіб. В такому випадку виникає запитання про доцільність використання одночасно цих двох понять в одній нормі. Консультації тривалий час використовуються в практиці, набули відображення та обґрунтування в спеціальній літературі і не викликають заперечень. У такому випадку вважаємо за можливе виключити із ст. 360 «роз'яснення», залишивши «консультації», зазначивши, що вони можуть бути як усними, так і письмовими в залежності від ситуації та характеру запитань, з яких слід отримати відповіді.

Список використаних джерел:

1. Романюк Б.В. Участь спеціаліста на стадії досудового слідства: [навч. посіб.] / Б.В. Романюк. - К.: Видавничий будинок «Аванпост-Прим», 2010.
2. Криміналістика. Академічний курс: підручник / Т.В. Варфоломєєва, В.Г. Гончаренко, В.І. Боярков та ін. - К.: Юрінком Інтер, 2011.
3. Керґандберґ // 3. Керґандберґ // Использование специальных познаний адвокатом в советском уголовном процессе / 3. Керґандберґ // Использование специальных познаний в советском уголовном процессе. Труды по правоведению: ученые записки Лартуского гос. ун-та. - Ларту: Изд-во Ларту. ун-та, 1984. - Вып. 663. - С. 48-55.
4. Кримінальний процесуальний кодекс України. Науково-практичний коментар / За загальною редакцією професорів В.Г. Гончаренка, В.Г. Нора, М.С. Шумида. - К.: Юстініан, 2012. - С.206-209; 747-748.
5. Великий тлумачний словник сучасної української мови / [упоряд. і голов. ред. В.Т. Бусел]. - К., Ірпінь: ВТФ «Перун», 2001.

ПРО УДОСКОНАЛЕННЯ КРИМІНАЛЬНО-ПРОЦЕСУАЛЬНИХ ЗАСОБІВ ПОДОЛАННЯ ПРОТИДІЇ РОЗСЛІДУВАННЮ

Александренко Олена Віталіївна, кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри досудового розслідування Національної академії внутрішніх справ Зарубей Вікторія Володимирівна, кандидат юридичних наук, доцент, професор кафедри досудового розслідування Національної академії внутрішніх справ

Актуальність в сучасних умовах боротьби зі злочинністю проблеми протидії розслідуванню, потребує вирішення питання про засоби і методи

дійсності щодо її попередження, виявлення і своєчасного подолання. Недостатність існуючих правових засобів боротьби з протидією відзначили 89% опитаних суддів, 85% слідчих ОВС, 94,3% слідчих прокуратури, 83,2% оперуповноважених. Лише 35,9% суддів реагували на факти протидії, як на перешкоду для цього зазначивши відсутність надійних правових засобів.

Успішне та ефективне подолання протидії можливе лише за умови реалізації комплексу заходів різного характеру (соціальних, правових, кримінологічних, криміналістичних, оперативних та ін.). Серед вказаних основну роль відіграють правові заходи, оскільки зайва концентрація уваги лише на оперативно-тактичних засобах подолання протидії робить процес нейтралізації надзвичайно залежним від здібностей слідчого, оперативного співробітника [1, 164].

Кримінально-процесуальні засоби спрямовані на забезпечення провадження у кримінальних справах, встановлюють правила поведінки і

порядок реалізації учасниками кримінального процесу своїх прав і обов'язків, містять норми, спрямовані на попередження і подолання протидії (заходи забезпечення кримінального провадження; заходи щодо захисту учасників кримінального судочинства тощо). Проте, вказані норми не повною мірою відповідають сучасним потребам практики боротьби зі злочинністю. Базою для розробки і застосування кримінально-процесуальних, тактичних, інших заходів, спрямованих на подолання протидії розслідуванню, виступають положення ст. 2 КПК України.

При цьому слід враховувати, що за сучасного рівня кримінальної кваліфікації злочинців, їх матеріально-технічних можливостей, озброєності новітніми досягненнями науково-технічного прогресу, викрити їх, зібрати достатньо доказів лише традиційними слідчими діями достатньо складно, а інколи й неможливо. Раніше в публікаціях ми зазначали про позитивний зарубіжний досвід у цьому напрямі. Існуючі вже багато років у кримінально-процесуальному законодавстві Франції, Німеччини, Нідерландів, Бельгії, Швейцарії та інших країн Європи «спеціальні» слідчі дії («special investigative activities») довели свою практичну ефективність. У зв'язку з відмінним від звичайних слідчих дій порядком їх проведення, особа, відносно якої вони проводяться, про це та отримані результати повідомляється лише по закінченню слідства, через що протидіяти їх проведенню таких дій не має можливості. Отримана в результаті проведення таких дій інформація визнається доказом.

Чинний КПК України містить раніше невідомі вітчизняному кримінальному процесу негласні слідчі (розшукові) дії (глава 21). „Негласні” означає особливий порядок підготовки, проведення, зберігання і використання отриманих результатів у прихованості до певного часу від осіб, не залучених до їх проведення, зокрема, співробітників органів досудового розслідування, оперативних підрозділів, посадових осіб правоохоронних органів, навіть якщо вони беруть участь в розслідуванні даного кримінального провадження [2, с. 80].

Проте, широкому застосуванню вказаних слідчих дій заважає низка проблемних питань, які стосуються порядку їх проведення та використання результатів. Загальний порядок проведення негласних слідчих дій і порядок проведення деяких з них встановлений міжвідомчою Інструкцією [3]. За змістом закону (ст. 246 КПК), проводити їх може слідчий чи за його дорученням оперативні підрозділи ОВС та інших відомств. Права самостійного проведення вказаних дій прокурором закон не передбачає (ч. 4 ст. 36, ч. 6 ст. 246 КПК). Докладне ознайомлення з нормами глави 21 КПК та вказаною Інструкцією доводить, що ані закон, ані вказаний вище підзаконний нормативний акт не зазначають ні суб'єктів їх проведення, ні осіб, які залучаються до таких дій. Слідчий може лише виступати організатором їх проведення. Безпосередніми ж суб'єктами будуть працівники оперативних підрозділів. Скористатися результатами проведення негласних слідчих (розшукових) дій слідчий також не в змозі, оскільки КПК надає це право прокуророві, що, з огляду на наведені вище положення ст.ст. 36, 246 КПК, є незрозумілим. Таке положення видається у корні неправильним, таким, що може завдати слідчому у проведенні розслідування, і потребує вдосконалення. Проблемаю також є необхідність розробки тактики проведення вказаних дій для можливості використання отриманих результатів у доказуванні. Звідси, завданнями криміналістики є дослідження та розробка тактики проведення вказаних дій, підготовка за їх результатами конкретних і ефективних рекомендацій для практичних працівників.

Список використаних джерел:

1. Асаенок Б.В. Мери уголовно-правового и уголовно-процессуального реагирования на противодействие следственного, закрепленные в законодательстве Республики Беларусь // Вестник Академии МВД Республики Беларусь. - 2001. - № 1. - С. 164-165.
2. Колесник В.А. Проблемні питання проведення негласних слідчих (розшукових) дій та їх учасників // Кримінальне провадження: новачі процесуальної теорії та криміналістичної практики: матеріали міжнародної науково-практичної конференції, 18-19 квітня 2013 року. - Сімферополь: ДІАІП, 2013. - С. 80-82.
3. Інструкція «Про організацію проведення негласних слідчих (розшукових) дій та використання їх результатів у кримінальному провадженні», затверджена наказом ГПУ, МВС, СБУ, АПІС, Мінфіну, Мінюсту України від 16 листопада 2012 р. № 114/1042/316/1199/936/1687/5/.